

**MCDONALD'S:
ŚLAD GIGANTA**

**OUR FOOD
OUR FUTURE**
WE ARE HUNGRY FOR JUSTICE

Wydawca oryginalnego raportu: Repórter Brasil
McDonald's: the footprints of a giant
Badania i tekst: André Campos i Poliana Dallabrida
Koordynacja brazylijskiego wydania: Leonardo Sakamoto

Wydawca raportu w j. polskim: Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
Koordynacja polskiego wydania: Alina Pękalska, Maria Huma
Tłumaczenie z j. angielskiego: Agnieszka Sobolewska
Korekta polskiego wydania: Jakub Kahul
Opracowanie graficzne i skład: Aneta Sitarz, manto

Zdjęcia:

Juliana Amorigo – okładka, str. 6, 30; Andrew Hoang / Unsplash – okładka, str. 30; João Laet – str. 8, 10;
Subsecretaria de Inspeção do Trabalho / Ministério da Economia – str. 9; Thabang / Unsplash – str. 12;
Gerson Sifuentes / Unsplash – str. 13; Reginaldo – str. 15, 30; Amornrat Sawatyam / Unsplash – str. 15, 17;
Marcelo Camargo – str. 21, 22; Kevin Lanceplaine / Unsplash – str. 25; Boobook48 / Flickr – str. 30;
Jason Yuen / Unsplash – str. 30.

Sierpień 2022

Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie (FKO) jest ogólnopolską organizacją prowadzącą działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji oraz przestrzegania praw człowieka i zasad ochrony środowiska w biznesie. Chcemy sprawić, by w gąszczu towarów i usług każdy mógł odnaleźć produkty wytworzone z poszanowaniem środowiska i godności pracowników, dlatego szukamy informacji o tym, kto szyje nasze ubrania, jak kupić produkty żywnościowe bezpośrednio od rolnika czy gdzie szukać odpowiedzialnych producentów.

DŁĄCZ DO NAS!

Włącz się w nasze kampanie, akcje uliczne, zbieraj z nami podpisy, prowadź zajęcia z młodzieżą.

Więcej informacji: www.ekonsument.pl/dolacz

Wspieraj nas!

Tylko wsparcie takich osób jak Ty nadaje naszym działaniom sens.

ekonsument.pl/wesprzyj

Jeżeli masz pytania - napisz do nas:

info@ekonsument.pl

ekonsument.pl

„Nasza żywność. Nasza przyszłość” to międzynarodowa kampania, którą współtworzymy z 18 organizacjami partnerskimi z Europy i świata. Jej celem jest zmobilizowanie młodzieży do przyjęcia zrównoważonych wzorców konsumpcji i aktywnego wspierania zrównoważonych łańcuchów dostaw żywności, uczciwych stosunków handlowych, poszanowania praw człowieka i praw pracowniczych oraz zrównoważonego rozwoju dzięki ulepszonej polityce instytucjonalnej i korporacyjnej na poziomie UE i państw członkowskich.

Współfinansowane
przez Unię Europejską

Polska wersja publikacji jest współfinansowana ze środków Unii Europejskiej. Za treść publikacji odpowiada Repórter Brasil, poglądy w niej wyrażone niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Unii Europejskiej.

SPIS TREŚCI

5	ŚWIATOWY GIGANT
6	ZAGROŻENIA W BRAZYLII
7	WOŁOWINA: SPALONE LASY I PRACA NIEWOLNICZA
7	Hamburgery monitorowane satelitarnie
9	Łamanie prawa przez dostawców pośrednich
10	„Wybielanie” pochodzenia bydła i zagarnianie terenów rdzennych społeczności
11	KAWA: PESTYCYDY I DŁUGI CZAS PRACY
11	McDonald’s stawia na certyfikację
12	Przypadek Segafredo
13	Pestycydy i łamanie prawa pracy
14	POMARAŃCZE: ZŁE WARUNKI PRACY PRZY ZBIORACH
14	Owoce nieuznawane za produkt priorytetowy
16	Prekaryzacja, grzywny i praca niewolnicza
18	SOJA: WYLESIANIE Z CERTYFIKATEM
18	„Zrównoważone kredyty” McDonald’s
19	Przypadek SLC Agrícola
20	Wylesianie w regionie Cerrado
21	Druga strona
23	CO MÓWI MCDONALD’S
24	DŁUGA DROGA
26	PRZYPISY

Raport z badań organizacji Repórter Brasil poświęcony problemom społecznym i środowiskowym dotyczącym sieci dostawców zaopatrujących McDonald's w kawę, sok pomarańczowy, wołowinę oraz soję.

ŚWIATOWY GIGANT

Firma McDonald's obsługuje ponad 63 miliony konsumentów i konsumentek dziennie¹ w 40 tysiącach restauracji w 119 krajach na całym świecie². Wszystko zaczęło się od niewielkiej jadłodajni dla zmotoryzowanych otwartej w Kalifornii w 1948 r. 70 lat później to ogromna korporacja, która zatrudnia ponad 2,2 miliona ludzi³, licząc zarówno pracowników własnych, jak i zatrudnionych przez franczyzobiorców.

Ze względu na swoją wielkość i zasięg działalności McDonald's zajmuje znaczącą pozycję w kilku globalnych łańcuchach dostaw i wywiera istotny wpływ na politykę żywnościową. W 2021 r. firma i jej franczyzy zarobiły na sprzedaży ponad 112 miliardów dolarów⁴ – to więcej niż wynosi PKB większości krajów świata. McDonald's twierdzi między innymi, że jest jednym z największych nabywców wołowiny i ryb na ziemi⁵.

Stany Zjednoczone, kolebka tej sieci restauracyjnej, pozostają jej głównym rynkiem – to stamtąd pochodzi 41% jej globalnych przychodów i tam jest więcej lokali z szyldem McDonald's niż w następnych pod tym względem 10 krajach razem wziętych⁶. Chiny i Japonia to główne rynki firmy w Azji. W Europie zaś najwięcej restauracji McDonald's jest we Francji, a na kolejnych miejscach znajdują się Niemcy i Wielka Brytania.

W 2021 r. 93% restauracji McDonald's było franczyzami⁷. Ich największa sieć franczyzowa to Arcos Dorados, kontrolująca ponad dwa tysiące lokali w 20 krajach w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach⁸ – z czego mniej więcej połowa znajduje się w Brazylii⁹.

Brazylia jest dla firmy McDonald's nie tylko ważnym rynkiem konsumenckim, ale także istotnym krajem pochodzenia produktów sprzedawanych przez nią zarówno na rynku lokalnym, jak i globalnym. Wołowina, kawa i sok pomarańczowy to przykłady brazylijskich produktów często obecnych w menu sieci. Ponadto kraj jest ważnym producentem soi wykorzystywanej jako pasza dla kurczaków serwowanych w restauracjach McDonald's.

Z sektorami rolniczymi, z których pochodzą wspomniane produkty, wiąże się z wiele różnych problemów, takich jak łamanie praw pracowniczych – w najpoważniejszych przypadkach nawet praca niewolnicza – a także szkodliwy wpływ na środowisko, w tym wylesianie oraz niszczenie tradycyjnych społeczności. W Brazylii dochodzi do takich sytuacji nawet w certyfikowanych gospodarstwach rolnych, skąd pochodzi znaczna część produktów uznawanych przez McDonald's za priorytetowe w zakresie monitoringu społecznego i środowiskowego.

ZAGROZENIA W BRAZYLII

McDonald's wymienia **wołowinę, kurczaki** – oraz **soję** stosowaną jako pasza – **kawę, olej palmowy, ryby i włókna roślinne** – wykorzystywane w opakowaniach – jako produkty priorytetowe w zakresie kontroli społecznej i środowiskowej¹⁰. W tych sektorach korporacja wprowadziła szereg kryteriów i konkretnych działań w celu monitorowania swojego łańcucha dostaw.

Jednak mimo tej polityki łańcuch dostaw firmy jest narażony na różne czynniki ryzyka związane z realiami brazylijskich obszarów wiejskich. Wylesianie, praca niewolnicza, łamanie praw pracowniczych i niszczenie tradycyjnych społeczności należą do zagrożeń bezpośrednio lub pośrednio związanych z siecią dostawców zaopatrujących restauracje McDonald's.

Znaczna część tych zagrożeń dotyczy właśnie produktów uznawanych przez McDonald's za priorytety w zakresie kontroli społecznej i środowiskowej. Ale nie tylko ich. Inne sektory także napotykają trudności w sprostaniu wymagom sprawiedliwego i odpowiedzialnego rolnictwa.

W niniejszym raporcie organizacja Repórter Brasil przedstawia konkretne przykłady zagrożeń związanych z trzema produktami figurującymi w menu tej sieci fast-foodowej na całym świecie: wołowiną, kawą i sokiem pomarańczowym. Ponadto przedmiotem naszej analizy jest także soja, wykorzystywana do wyrobu paszy dla kurczaków serwowanych przez McDonald's.

WOŁOWINA: SPALONE LASY I PRACA NIEWOLNICZA

Hodowla bydła jest jedną z głównych przyczyn pożarów lasów i nielegalnego wylesiania w Brazylii. Według najnowszych danych przedstawionych przez rząd federalny 65% wylesionej ziemi w brazylijskiej Amazonii zajmują pastwiska¹¹. Rozwój hodowli jest także jednym z najważniejszych powodów wycinania naturalnie występującej roślinności w innych brazylijskich regionach dotkniętych szybką utratą pokrywy leśnej, takich jak Cerrado i Pantanal.

To niepokojące wieści dla McDonald's, który zobowiązał się publicznie do wyeliminowania wylesiania w swoim globalnym łańcuchu dostaw do 2030 r.¹² W Brazylii korporacja sprzedaje produkowane lokalnie hamburgery, których wyrób związany jest nie tylko z ryzykiem wylesiania, ale również poważnych naruszeń praw człowieka. Hodowla bydła jest także tym brazylijskim sektorem, w którym notuje się najwyższą liczbę przypadków niewolnictwa wśród pracowników. W ciągu ostatnich 25 lat inspektorzy rządu federalnego uratowali ponad 17 tysięcy osób wykonujących pracę niewolniczą na farmach bydła¹³.

HAMBURGERY MONITOROWANE SATELITAR- NIE

McDonald's podaje, że 85% wołowiny wykorzystywanej w restauracjach sieci pochodzi z zaledwie 10 krajów: USA, Australii, Niemiec, Brazylii, Irlandii, Kanady, Francji, Nowej Zelandii, Wielkiej Brytanii i Polski¹⁴. Jako surowiec do wyrobu hamburgerów wołowina jest głównym składnikiem, na którym opiera się działalność firmy.

W 2014 r. McDonald's wyznaczył pięć kryteriów zrównoważonych dostaw produktów. Jednym z nich jest kupowanie wołowiny wyłącznie od firm uczestniczących w inicjatywach związanych z Globalnym Okrągłym Stołem ds. Zrównoważonej Wołowiny (Global Roundtable for Sustainable Beef). Kolejną z ogłoszonych zasad jest wspierania łańcuchów dostaw wolnych od wylesiania¹⁵. McDonald's utrzymuje, że pierwsze wymienione kryterium spełnia w całości, drugie zaś w 99,4%¹⁶.

Korporacja uznaje Brazylię za region o wysokim ryzyku wylesiania, obok Paragwaju, Argentyny i Australii. Dlatego wymaga, by mięso z tych krajów spełniało dodatkowo normy zawarte w jej Polityce zamówień wołowiny wolnych od wylesiania (Deforestation-Free Beef Procurement Policy), oprócz innych kryteriów umieszczonych przez McDonald's w Zobowiązaniu dotyczącym lasów (Commitment on Forests), które zakłada wyeliminowanie wylesiania z łańcuchów dostaw sieci do 2030 r.¹⁷

Aby pomóc zrealizować ten cel, Arcos Dorados, firma zarządzająca franczyzami sieci McDonald's w Ameryce Łacińskiej, monitoruje, jak twierdzi, 100% pastwisk swoich bezpośrednich dostawców – czyli farm, na których hodowane jest bydło w ostatnim okresie opasu, tuż przed ubojem. W 2020 r., według danych firmy, ponad 7,5 miliona hektarów należących do 6741 farm było monitorowanych satelitarne. Dostarczyły one około 2700 ton mięsa do restauracji sieci w regionie¹⁸.

ŁAMANIE PRAWA PRZEZ DOSTAWCÓW POŚREDNICH

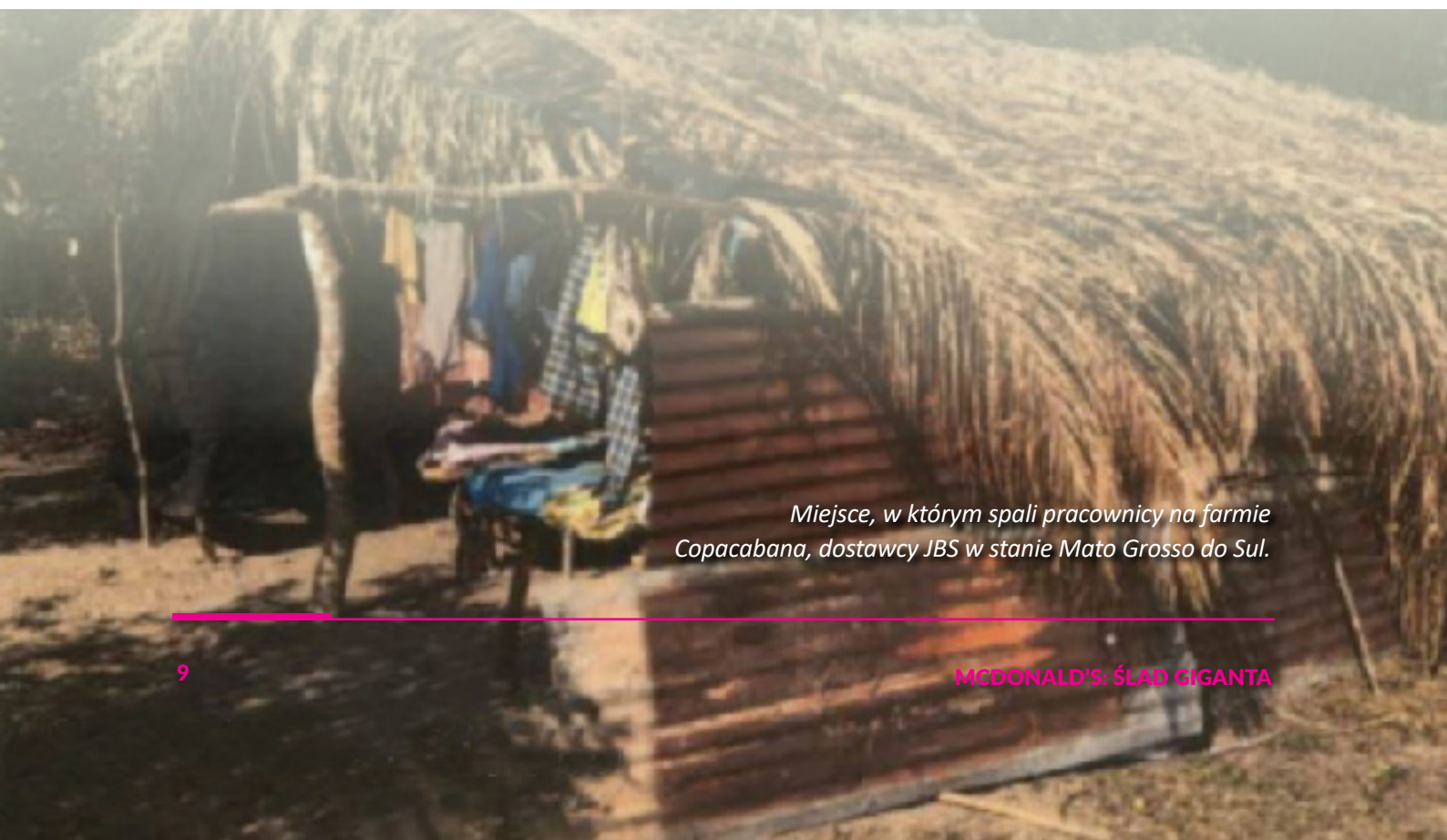
Jednak dostawcy bezpośredni – ci, którzy wysyłają hodowane przez siebie zwierzęta prosto na ubój – to tylko ostatnie ogniwo w długim łańcuchu firm i gospodarstw składających się na brazylijską hodowlę bydła. Na większości farm zwierzęta są hodowane tylko do pewnego wieku, a następnie przekazywane na końcowy opas przed ubojem do innych gospodarstw, skąd trafiają do rzeźni.

Ani McDonald's, ani zaopatrujące sieć zakłady mięsne nie wdrożyły skutecznych mechanizmów identyfikowania i, co za tym idzie, monitorowania takich faktycznych farm pochodzenia – czyli tzw. dostawców pośrednich. Tymczasem większość przypadków wylesiania i pracy niewolniczej dotyczy właśnie tych gospodarstw.

Przykładem firmy, której dotyczą te problemy, jest JBS – największe przedsiębiorstwo mięsne w Brazylii, od dawna zaopatrujące restauracje McDonald's w tym kraju¹⁹. JBS ma fabryki hamburgerów w Campo Grande (stan Mato Grosso do Sul), Lins (stan São Paulo) i Osasco (stan São Paulo).

Zakłady JBS w Campo Grande były wymieniane w artykułach o farmach wykorzystujących pracę niewolniczą, a także stały się przedmiotem śledztwa w sprawie nielegalnego użycia ognia w regionie Pantanal. Raport Repórter Brasil z 2019 r. ujawnił, że firma kupowała bydło z farmy Copacabana, skąd uratowano dziewięciu pracowników rdzennego pochodzenia, którzy przebywali tam w poniżających warunkach, mieszkając w rozpadających się szałasach bez dostępu do wody pitnej²⁰. Według innego raportu, opublikowanego przez Greenpeace International, zakłady JBS w Campo Grande miały bezpośredniego dostawcę bydła na ubój, który wcześniej kupił zwierzęta z farmy Bonsucesso, gdzie w 2020 r. podpalono ponad 17 200 hektarów lasu²¹.

Jednak problemy dotyczące przetwórci produkujących hamburgery nie muszą ograniczać się do bydła z lokalnego uboju. Przemysł ten bowiem może korzystać także z surowca przywożonego ciężarówkami z innych odległych zakładów mięsnych. Na przykład JBS ma ponad 30 oddziałów w całym kraju – większość w Amazonii.

Miejsce, w którym spali pracownicy na farmie Copacabana, dostawcy JBS w stanie Mato Grosso do Sul.

Inne śledztwo przeprowadzone przez Repórter Brasil ujawniło, że w latach 2018-2019 zakłady JBS w miejscowościach Juína i Juara, na amazońskim obszarze Mato Grosso, kupowały bydło od ranczera, który posiada ziemię na terenach objętych zakazem federalnej agencji Ibama, odpowiadającej za kontrole przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Zwierzęta sprzedawała farma mająca „czyste konto”, na którą wysyłano przed ubojem tysiące zwierząt wyhodowanych na nielegalnie wylesionym terenie²². Nie jest to odosobniony przypadek. Podobne strategie transferu zwierząt były stosowane przez dwóch innych ranczerów, którzy sprzedawali bydło zakładom JBS w Confresie (stan Mato Grosso) od 2017 do 2020 r.²³

„WYBIELANIE” POCHODZENIA BYDŁA I ZAGARNIANIE TERENÓW RDZENNYCH SPOŁECZNOŚCI

Firma Marfrig, główny konkurent JBS, także jest zakwalifikowana jako dostawca McDonald's²⁴. W 2019 r. Marfrig nabył fabrykę w mieście Várzea Grande (stan Mato Grosso), a w 2022 r. planował otworzyć nowy zakład przetwórczy w miejscowości Bataguassu (stan Mato Grosso do Sul).

Według badań opublikowanych przez Repórter Brasil²⁵, w 2019 r. fabryka w Várzea Grande kupiła setki zwierząt od ranczera, który dwukrotnie został ukarany grzywną za nielegalne wylesianie. Przewoził on bydło z farmy Amor do Aripuanã w gminie Aripuanã (stan Mato Grosso), gdzie miały miejsce te niedozwolone praktyki, do gospodarstwa Rio Azul, które nie miało na koncie naruszeń przepisów ochrony środowiska. To z niego sprzedawano bydło firmie Marfrig.

Zwierzęta z Rio Azul kupowała także rzeźnia należąca do przedsiębiorstwa mięsnego Minerva w Mirassol D'Oester (stan Mato Grosso)²⁶.

W latach 2019-2020 zakład firmy Minerva w Araguaínie (stan Tocantins) prowadził ubój bydła z gospodarstwa, które kupowało zwierzęta na opas z farmy 4 de Outubro, gdzie w 2017 r. stwierdzono pracę niewolniczą²⁷. Ten sam zakład mięsny skupował bydło od innego ranczera, który miał ziemię objętą zakazem z powodu nielegalnego wylesiania. W ewidencji gruntów „podzielił” on swoje pastwiska tak, jakby były oddzielnymi, graniczącymi ze sobą farmami. Jest to praktyka pozwalająca obejść politykę zakupową firm mięsnych, zobowiązanych do niekupowania bydła z farm, których ziemię zostały objęte sankcjami²⁸.

Jak ustalił Repórter Brasil, w mieście Tucumã w stanie Pará zakład mięsny firmy Marfrig prowadził ubój zwierząt kupionych od farmerów mających gospodarstwa nielegalnie położone w obrębie obszaru Apyterewa, chronionych ziem zamieszkałych przez rdzenną ludność²⁹. W 2020 r. było to drugie najbardziej wylesione rdzenne terytorium w Amazonii. Jeden ze wspomnianych mężczyzn, oprócz farmy zlokalizowanej bezprawnie na chronionym terenie, posiadał też w pobliżu mniejsze legalne pastwisko. W dokumentacji wpisywał sprzedaż setek sztuk bydła na ubój z tego „czystego” pastwiska, mimo że jego wielkość nie pasowała do tak dużej liczby zwierząt. Opisana sytuacja budzi podejrzenia co do możliwych fałszerstw dokumentacji w celu „wybielenia” pochodzenia bydła, tj. zatuszowania rzeczywistego miejsca chowu.

Przy różnych okazjach Repórter Brasil kontaktował się z firmami JBS, Marfrig i Minerva, prosząc je o skomentowanie licznych zagrożeń stwierdzonych w ich łańcuchach dostaw. Przedsiębiorstwa te twierdzą, że jak dotąd nie ma dostępnych publicznie informacji, które umożliwiłyby monitorowanie dostawców pośrednich czy choćby w dostatecznym stopniu ograniczyły praktyki „wybielenia” pochodzenia bydła³⁰.

KAWA: PESTYCYDY I DŁUGI CZAS PRACY

Brazylia jest największym na świecie producentem i eksporterem kawy. W 2020 r. odpowiadała za prawie 40% światowej produkcji³¹. Liczby te sprawiają, że kraj ten jest istotnym graczem w łańcuchach dostaw globalnych firm sprzedających kawę – w tym sieci McDonald's. Mimo bycia punktem odniesienia dla reszty świata, w brazylijskim przemyśle kawowym wciąż bardzo częste są nieprawidłowości dotyczące praw pracowniczych – zwłaszcza podczas pracochłonnych zbiorów. Właściwie co roku inspektorzy federalni wykrywają przypadki nieuczciwych warunków zatrudnienia, a nawet pracy niewolniczej.

Od 2010 r. do września 2021 r. federalna inspekcja pracy uratowała 1674 osoby pracujące w niewolniczych warunkach na plantacjach kawy³². Jeszcze bardziej rozpowszechnionym problemem w branży jest nieformalność zatrudnienia. Nie ma oficjalnych statystyk, ale szacunki z 2014 r. wskazują, że 60% pracowników i pracownic plantacji kawy nie ma formalnych umów ani kontraktów³³. Tym samym są pozbawieni podstawowych praw pracowniczych, takich jak limit godzin pracy, gwarancja otrzymania minimalnego wynagrodzenia oraz opłacanie przez pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne, w tym emeryturę.

MCDONALD'S STAWIA NA CERTYFIKACJĘ

McDonald's podaje, że 98,1% kupowanej przez niego kawy surowej lub mielonej pochodzi ze źródeł uznanych przez firmę za zrównoważone³⁴. Osiągnięcie tego rezultatu ma być możliwe głównie dzięki nabywaniu kawy z najlepszymi certyfikatami poświadczającymi dobre praktyki w branży kawowej³⁵. Takie certyfikaty mają gwarantować przestrzeganie wysokich standardów poszanowania środowiska, praw pracowniczych i praw człowieka przez dostawców. Głównymi narzędziami do zapewnienia stosowania się do tych zasad są okresowe audyty przeprowadzane na plantacjach kawy przez niezależne firmy certyfikujące.

W 2020 r. restauracje sieci McDonald's w takich krajach jak USA³⁶, Francja³⁷, Kanada³⁸, Wielka Brytania³⁹, Brazylia, Argentyna, Chile, Urugwaj, Kostaryka, Meksyk, Kolumbia⁴⁰ i autonomiczny region Hongkongu⁴¹ kupowały 100% serwowanej kawy z plantacji z certyfikatem Rainforest Alliance (RA) – który obecnie w branży jest znakiem najpełniej gwarantującym zachowanie dobrych praktyk. Ponadto McDonald's ma także własny program dotyczący kawy ze zrównoważonych upraw – McCafé SIP – zapoczątkowany w 2016 r. Według danych z 2020 r. uczestniczy w nim ponad sześć tysięcy producentów kawy w Ameryce Południowej i Środkowej⁴².

McDonald's ma różnych dostawców kawy na całym świecie, a sprzedaż kawy z certyfikatem dotyczy wszystkich głównych rynków firmy. Na przykład we Francji sieć informuje, że serwowana przez nią kawa jest parzona z ziaren z Ameryki Środkowej lub Brazylii – w 100% z plantacji zweryfikowanych przez Rainforest Alliance⁴³.

PRZYPADEK SEGAFREDO

W Europie za proces palenia kawy sprzedawanej przez McDonald's odpowiada głównie wielonarodowy koncern Segafredo z siedzibą we Włoszech, o czym informują strony internetowe fast-foodowego giganta w Niemczech⁴⁴, Francji⁴⁵, Holandii⁴⁶, Belgii⁴⁷ i Finlandii⁴⁸.

Segafredo, należący do włoskiej grupy Massimo Zanetti, posiada palarnie w kilku europejskich krajach⁴⁹. W 2015 r. firma otrzymała nagrodę od McDonald's w Niemczech za pracę jej trzech różnych filii – we Francji, Niemczech i Włoszech – zaopatrujących w kawę miejscowe lokale sieci⁵⁰. W europejskich mediach można znaleźć informacje o partnerstwie między Segafredo i McDonald's w przynajmniej 16 krajach na tym kontynencie⁵¹.

W Brazylii grupa Massimo Zanetti jest właścicielem Nossa Senhora da Guia Exportadora de Café Ltda, firmy handlującej surowym ziarnem kawy i kontrolującej własny obszar upraw: liczącą 1400 hektarów plantację kawy Nossa Senhora de Guia w gminie Pimenta (stan Minas Gerais).

PESTYCYDY I ŁAMANIE PRAWA PRACY

Ta należąca do grupy Massimo Zanetti (właściciela Segafredo) plantacja miała certyfikat Rainforest Alliance, ale straciła go po audycie wewnętrznym w lipcu 2020 r. Według streszczenia raportu z kontroli, do którego miał dostęp Repórter Brasil, firma nie spełniała czterech kryteriów uznawanych za obowiązkowe, by utrzymać certyfikat – tzw. „kryteriów krytycznych”.

Wśród niezgodności znalazło się m.in. stosowanie „substancji zaliczanych do zagrażających organizmom wodnym i dzikiej przyrodzie” na terenach objętych zakazem ich używania oraz stosowanie „pestycydów w uprawach w pobliżu obszarów działalności człowieka” bez barier ochronnych z roślinności. Ponadto, jak stwierdzono w audycie, „nie dało się zweryfikować, czy wszyscy pracownicy są traktowani z szacunkiem i w żadnej sytuacji nie padają ofiarą molestowania seksualnego lub wykorzystania”.

Już kilka miesięcy wcześniej opublikowany przez Repórter Brasil raport ostrzegał, że na plantacji występują problemy dotyczące praw pracowniczych⁵². W sierpniu 2019 r. rząd federalny dwukrotnie ukarał ją grzywną za przekraczanie dozwolonych limitów maksymalnego czasu pracy i skracanie minimalnego okresu odpoczynku. Ponadto Repórter Brasil dowiedział się z lokalnych źródeł, że w 2019 r. zwol-

niono pracowników za domaganie się podwyżek i lepszych warunków pracy – kierownictwo plantacji zaprzeczyło tym zarzutom⁵³.

Plantacja Nossa Senhora da Guia uzyskała certyfikat Rainforest Alliance w 2017 r. Już wtedy, podczas audytu przeprowadzonego przez RA, stwierdzono, że „czas pracy, okresy odpoczynku w ciągu dnia pracy oraz liczba dni odpoczynku” nie odpowiadały w pełni kryteriom certyfikatu i że plantacja nie posiadała zgodnych z wymogami RA „polityk i procedur dotyczących obowiązujących przepisów w kwestii nadgodzin”. Problemy te jednak miały zostać rozwiązane, a poprawa zweryfikowana w przyszłych audytach.

Obecnie plantacja ma wytoczonych co najmniej 30 procesów – prawie wszystkie w sądach pracy – a 16 z tych spraw wniesiono w ciągu ostatnich pięciu lat. Większość dotyczy nieprzestrzegania limitów czasu pracy, nieuwzględniania w wypłatach czasu dojazdów – związanego z przewożeniem pracowników do odległych lub trudno dostępnych miejsc – oraz niewypłacania dodatku za pracę z niebezpiecznymi substancjami (pestycydami).

W odpowiedzi na pytania Repórter Brasil organizacja Rainforest Alliance nie przedstawiła dalszych szczegółów procesu odbierania certyfikatu i stwierdziła jedynie, że „plantacja Nossa Senhora da Guia straciła niedawno certyfikat po corocznym audycie, zgodnie ze standardem RA 2017”.

Skontaktowaliśmy się także z grupą Massimo Zanetti, właścicielem Segafredo. Zapytaliśmy, czy kawa produkowana przez Nossa Senhora da Guia trafiała już do lokali McDonald’s w Europie i kiedy ostatnio miało to miejsce. Grupa oświadczyła jedynie, że „w ciągu ostatnich trzech lat odsetek kawy z Fazenda Nossa Senhora da Guia (NSG) sprzedawanej [sieci] McDonald’s był równy zeru” oraz że cała kawa dostarczana przez Segafredo do McDonald’s ma certyfikat Rainforest Alliance.

POMARAŃCZE: ZŁE WARUNKI PRACY PRZY ZBIORACH

Podobnie jak na plantacjach kawy, także przy zbiorach pomarańczy w Brazylii często dochodzi do łamania praw pracowniczych. Przy okazji kolejnych zbiorów wciąż pojawiają się skargi na złe warunki pracy w tym sektorze, a nawet doniesienia o pracy niewolniczej.

Większość osób zbierających pomarańcze to migranci wewnątrzni z regionów odległych od plantacji. Są to pracownicy sezonowi, zatrudniani do zbiorów wymagających wyjątkowo wysiłku fizycznego. Muszą na przykład wspinać się po chwiejnych drabinach, by dosięgnąć owoców na drzewach, jednocześnie dźwigając przez kilka godzin na plecach 10-kilogramowe worki z już zebranymi pomarańczami.

Ta ciężka praca fizyczna jest często wykonywana w ekstremalnych warunkach pogodowych, między innymi w ulewnym deszczu lub upale, czasem bez dostępu do czystej wody, odpowiedniego miejsca do zjedzenia posiłku czy możliwości przechowywania żywności, by chronić ją przed zepsuciem. Po zakończeniu dniówki wielu pracowników narażonych jest także na niezdrowe warunki w miejscach za-

kwaterowania zapewnianych im przez pracodawców. Kwatery te są często zatłoczone, brudne i bez łazienek.

Brazylia jest głównym światowym eksporterem pomarańczy, ale do pracowników plantacji i drobnych producentów trafia mniej niż 5% tego, co płacą za nie konsumenci i konsumentki w bogatych krajach⁵⁴.

OWOCE NIEUZNANE ZA PRODUKT PRIORYTETOWY

McDonald's sprzedaje gotowe do picia produkty na bazie pomarańczy, takie jak soki i napoje gazowane, dostarczane przez marki partnerskie. Ponieważ pomarańcze nie są uznawane przez sieć za produkt priorytetowy, taki jak kawa, soja i wołowina, raporty firmy nie wspominają o żadnych konkretnych społeczno-środowiskowych strategiach monitorowania pochodzenia tych owoców. Na przykład w raporcie oddziały firmy w Niemczech o zrównoważonym rozwoju jest tylko wzmianka o zakupie 1128 ton pomarańczy w 2020 r.⁵⁵

W części krajów sok pomarańczowy sprzedawany przez McDonald's jest produkowany przez The Coca-Cola Company, właściciela marki soków Minute Maid – jednej z najczęściej spotykanych w restauracjach sieci. Kilka źródeł potwierdza, że głównym światowym dostawcą soku pomarańczowego dla Coca-Coli jest brazylijska firma Sucocítrico Cutrale⁵⁶.

PREKARYZACJA, GRZYWNY I PRACA NIEWOLNICZA

W sierpniu 2021 r. Repórter Brasil przeprowadził wywiady z osobami pracującymi przy zbiorach pomarańczy na plantacjach firmy Cutrale w rejonie Araraquara (stan São Paulo). Opisały one szereg przypadków prekaryzacji zatrudnienia i łamania praw pracowniczych, do których dochodziło na tych plantacjach.

Od 2019 r., jak relacjonowali pracownicy, Cutrale przestało wydawać im bony na posiłki, które wcześniej stanowiły istotny dodatek do płac, podwyższając je o 240 reali brazylijskich. Ponadto, tak jak w przypadku upraw kawy, pracownikom tymczasowym zatrudnianym od maja do lutego przestano płacić za godziny spędzane na dojazdach do plantacji z miejsca zakwaterowania.

Daniel⁵⁷, lat 52, pracuje na plantacjach firmy Cutrale w rejonie Araraquara od trzech lat. Podczas ostatnich zbiorów zarabiał średnio 1300 reali miesięcznie. Dwa lata wcześniej, kiedy jeszcze obowiązywały dodatki na posiłki i za dojazdy, zarabiał 1800 reali – jest to różnica prawie 30%. Pracownicy informowali też o braku środków ochrony indywidualnej oraz toalet w obozowiskach, a także o zwalnianiu pracujących przy zbiorach kobiet, które zgłosiły, że są w ciąży.

Maria⁵⁸, matka czwórki dzieci, od sierpnia 2021 r. nie pracuje już na plantacjach Cutrale. Po trzech miesiącach od zarejestrowania się jako pracownica sezonowa dowiedziała się, że jest

w ciąży i poinformowała o tym firmę. Brazylijskie prawo gwarantuje stabilność tymczasowego zatrudnienia do pięciu miesięcy po urodzeniu dziecka przez pracownicę⁵⁹, a zwolnienie ciężarnej jest legalne tylko w uzasadnionych przypadkach.

„Zaszłam w ciążę, kiedy tam pracowałam” – mówi Maria. „Przeszłam im test, a oni kazali mi zostać w domu z powodu pandemii, po czym zostałam zwolniona”. Twierdzi, że nie była jedyna. „Znam inną pracowniczkę, która zaszła w ciążę i została zwolniona, gdy była w siódmym miesiącu”.

Przytoczone przypadki można dopisać do długiej listy skarg dotyczących łamania prawa pracy na plantacjach należących do Cutrale. W lutym 2013 r. wyrokiem sądu nakazano firmie zapłacenie 500 tysięcy reali w ramach zbiorowego odszkodowania za straty moralne wynikłe ze zwolnienia pracownic w ciąży, co sąd uznał za przejaw dyskryminacji. Cutrale zaprzeczyło wtedy oskarżeniom i złożyło apelację⁶⁰.

Ten dostawca Coca-Coli został także skazany za przeprowadzanie nielegalnych przeszukań pracowników przemysłowych i rolnych. W 2018 r. sąd pracy w mieście Araraquara nakazał firmie zapłacenie dwóch milionów reali zbiorowego odszkodowania za straty moralne. Cutrale złożyło apelację, twierdząc w oświadczeniu, że „niestety w niektórych przypadkach konieczne było przeprowadzanie na koniec dnia pracy kontroli wzrokowej rzeczy pracowników w celu ochrony aktywów firmy”⁶¹.

Według pracowników przeszukania są kontynuowane. Na koniec każdego dnia pracy nadzorca plantacji kontrolują wszystkie rzeczy należące do pracowników przed wpuszczeniem do autobusów, które odwożą ich do miejsca zakwaterowania. „Codziennie musisz otworzyć plecak i pokazać nadzorczy, co jest w środku” – mówi Daniel.

W 2013 r. w firmie Cutrale stwierdzono nawet przypadki pracy niewolniczej⁶². Federalni inspektorzy pracy wykryli to przestępstwo na plantacjach Vale Verde i Pontal, w regionie Triângulo w stanie Minas Gerais. Uratowano 23 osoby pracujące przy zbiorach pomarańczy. Pracownicy ci byli zakwaterowani w złych warunkach, nie przysługiwali im cotygodniowy płatny odpoczynek, a niektórzy z nich musieli zaciągnąć dług na zakup jedzenia i środków higieny.

Od 2016 r. na plantacjach Cutrale odbyły się 133 inspekcje, jak wynika z zestawienia Specjalnego Sekretariatu ds. Ubezpieczeń Społecznych i Pracy w Ministerstwie Gospodarki, przygotowanego na prośbę Repórter Brasil. Lista naruszeń prawa pracy na plantacjach należących do firmy Cutrale pokazuje, że od 2015 r. większość kar grzywny dotyczyła nieprzestrzegania normy NR-31 – głównej normy BHP na obszarach wiejskich w Brazylii – odnotowano 71 takich przypadków. Częste były też kary za łamanie zasad dotyczących okresów odpoczynku (12 przypadków) i godzin pracy (11 przypadków).

Cutrale nie tylko uprawia pomarańcze na własnych plantacjach, skąd owoce trafiają do fabryk firmy, ale także skupuje je od niezależnych dostawców. U niektórych z nich również stwierdzano naruszanie praw pracowniczych. W 2019 r. Federacja Pracowników Rolnych Stanu São Paulo (Feraesp) ujawniła szereg problemów na kilku plantacjach będących dostawcami Cutrale. Chodziło m.in. o pensje pracowników poniżej płacy minimalnej, brak sprzętu ochronnego, toalet lub wody pitnej dla osób pracujących przy zbiorach oraz pracę dzieci⁶³.

Przez miesiąc Repórter Brasil wielokrotnie kontaktował się z biurem prasowym Cutrale telefonicznie i mailowo, by przedstawić skargi pracowników i poznać stanowisko firmy, ale nie uzyskał odpowiedzi. Z kolei The Coca-Cola Company, zapytana, czy przypadki łamania praw pracowniczych ujawnione przez osoby zatrudnione w Cutrale nie naruszają kodeksów postępowania firmy i nie są sprzeczne z jej zaangażowaniem na rzecz poszanowania praw człowieka, stwierdziła jedynie, że jej kontrakty z dostawcami obejmują wymóg przestrzegania przez nich Wytycznych dla dostawców (Supplier Guiding Principles – SGP)⁶⁴: „Oczekujemy od naszych dostawców opracowania i wdrożenia odpowiednich wewnętrznych procesów biznesowych zgodnych z SGP”.

Firma oświadczyła także, że zatrudnia niezależnych audytorów do oceny przestrzegania wspomnianych wytycznych przez jej partnerów: „W 2020 r. przeprowadziliśmy 2279 audytów, w których stwierdzono, że 87% dostawców spełnia wymogi naszej Polityki praw człowieka oraz SGP”.

SOJA: WYLESIANIE Z CERTYFIKATEM

Soja nie jest bezpośrednio spożywana przez ludzi w dużych ilościach, ale stanowi istotny element diety człowieka, bo w wielu miejscach stała się jednym z głównych składników paszy zwierząt hodowlanych, z których uzyskuje się wołowinę, drób, wieprzowinę, a także jajka i nabiał.

Około 80% uprawianej na świecie soi wykorzystuje się do produkcji paszy dla zwierząt⁶⁵. Jej największymi producentami są Brazylia i Stany Zjednoczone. Niezmiennie od lat oba te kraje łącznie odpowiadają za ponad 70% światowego eksportu soi⁶⁶.

Znaczący wzrost powierzchni upraw soi w Brazylii, który nasilił się w ostatnich dekadach, zachęcał do bezpośredniego i pośredniego przekształcania rodzimych lasów w tereny rolnicze. Wychodząc naprzeciw tej sytuacji, globalne koncerny z branży spożywczej – w tym McDonald's – zaczęły wspierać takie inicjatywy jak Moratorium Sojowe (Soy Moratorium)⁶⁷, które sprzeciwia się kupowaniu soi pochodzącej z upraw założonych na terenach biomu Amazonii po 2008 r. Jednak to region Cerrado ucierpiał najbardziej wskutek ekspansji upraw soi w Brazylii. Kilka organizacji pozarządowych postuluje zastosowanie zasad wspomnianego

moratorium⁶⁸ także w tym biomie, ale jak dotąd się to nie udało.

„ZRÓWNOWAŻONE KREDYTY” MCDONALD'S

McDonald's twierdzi, że cała soja używana do produkcji paszy dla kurcząt sprzedawanych przez firmę pochodzi z łańcuchów dostaw wolnych od wylesiania. Głównym środkiem, który ma to zapewniać, jest zakup „zrównoważonych kredytów” na soję.

Jest to mechanizm rekompensat podobny do sprzedaży kredytów węglowych. McDonald's może nabywać soję na wolnym rynku i szacuje jej „ślad ekologiczny” w kontekście produkcji – w tym całkowity obszar upraw, z którego pochodzi soja wykorzystywana przez restauracje sieci, oraz związaną z nim utratę pokrywy leśnej. Na podstawie tych obliczeń firma kupuje ekwiwalentne kredyty od producentów certyfikowanych przez Okrągły Stół na rzecz Odpowiedzialnego Sektora Soi (Round Table on Responsible Soy – RTRS).

Gospodarstwa z certyfikatem RTRS muszą spełniać 106 obowiązkowych i stopniowo wdrażanych wymogów. Są one mierzone wskaźnikami dotyczącymi wprowadzania dobrych praktyk

rolniczych i biznesowych, a także kryteriów odpowiedniego zarządzania środowiskiem, pracą oraz relacjami ze społecznością lokalną.

McDonald's podaje, że 83% dokonywanych przez koncern zakupów soi zostaje zrównoważonych przez kredyty RTRS. Pozostałe 17% wiąże się z innym certyfikatem – ProTerra – stosowanym specjalnie do dostaw do restauracji sieci w Europie⁶⁹.

W tym przypadku, inaczej niż przy zakupie „zrównoważonych kredytów”, McDonald's nabywa kurczaki karmione soją uprawianą na certyfikowanych obszarach. Do obowiązkowych wymogów certyfikatu ProTerra, oprócz przestrzegania dobrych praktyk społecznych i środowiskowych, należy uprawa soi niemodyfikowanej genetycznie.

Oba certyfikaty – RTRS i ProTerra – mają kryteria zakazujące ekspansji plantacji soi na niedawno wylesionych terenach. W przypadku RTRS certyfikowane gospodarstwa nie mogą obejmować obszarów przekształconych z rodzimych lasów po czerwcu 2016 r. Wylesianie po maju 2009 r. jest zakazane jedynie na terenach sklasyfikowanych jako „krytycznie zagrożone utratą bioróżnorodności” – według map RTRS miejsca te zlokalizowane są głównie w biomie Amazonii, ale pomijają znaczną część brazylijskiego regionu Cerrado⁷⁰.

Z kolei gospodarstwa z certyfikatem ProTerra nie mogą obejmować żadnych obszarów rodzimej roślinności wylesionych lub przekształconych w tereny rolnicze po 2008 r.

PRZYPADEK SLC AGRÍCOLI

W marcu 2018 r., zgodnie z informacjami zamieszczonymi w mediach społecznościowych firmy SLC Agrícola⁷¹, przedstawiciele McDonald's odbyli wizytę na należącej do tego brazylijskiego przedsiębiorstwa rolnego farmie Panorama w zachodniej części stanu Bahia. Wizyta, w której pośredniczyła korporacja Cargill, miała dotyczyć zakupu przez McDonald's soi z certyfikatem RTRS. Mający siedzibą w USA Cargill, czołowy globalny koncern handlujący żywnością, jest jednym z głównym partnerów handlowych McDonald's. Oprócz tego, że jest dostawcą soi, produkuje też kurczaki sprzedawane w restauracjach sieci. We Francji zakłady Cargill w Saint-Cyr-en-Val, w środkowej części kraju, są głównym dostawcą kurczaków dla McDonald's od 1993 r. McDonald's France utrzymuje, że 100% soi stosowanej w karmie dla kurczaków ma certyfikat RTRS lub ProTerra i jest wolne od GMO.

Cargill to także najważniejszy nabywca soi od firmy SLC Agrícola, jednego z największych producentów w Brazylii⁷². SLC Agrícola zosta-

ła założona w 1977 r. i jest notowana na głównej brazylijskiej giełdzie (B3). Posiada 16 farm w sześciu brazylijskich stanach, których łączny areał upraw w sezonie zbiorów 2019/2020 obejmował 448 tysięcy hektarów – z czego na 125 tysiącach uprawiano bawełnę, na 235 tysiącach soję, na 82 tysiącach kukurydzę, a 5 tysięcy przeznaczono pod inne uprawy⁷³.

Według informacji przekazanych Repórter Brasil przez SLC Agrícolę, siedem z jej 16 gospodarstw ma certyfikat RTRS: Planorte (stan Mato Grosso), Paiaguás (stan Mato Grosso), Planalto (stan Mato Grosso do Sul), Pamplona (stan Goiás), Panorama (stan Bahia), Planeste (stan Maranhão) i Parnaíba (stan Maranhão). W sezonie zbiorów 2019/2020 certyfikacja obejmowała uprawy o areale około 30 tysięcy hektarów⁷⁴.

Do niedawna farmy Planorte, Paiaguás i Planeste miały także certyfikaty ProTerra, ale jak dowiedział się Repórter Brasil od organizacji certyfikującej, nie zostały one odnowione. Nie podano jednak dat anulowania certyfikatów i powodów ich nieodnowienia (więcej informacji poniżej).

WYLESIANIE W REGIONIE CERRADO

W ciągu ostatnich 15 lat na przedsiębiorstwo SLC Agrícola nałożono szereg kar za łamanie przepisów ochrony środowiska na łączną sumę ponad 10 milionów reali – około 2 milionów dolarów po obecnym kursie. Wśród naruszeń były między innymi: sadzenie kukurydzy transgenicznej na ziemiach graniczących z obszarami chronionymi (2018 r.), wycinanie gatunków chronionych (2017 r.), sadzenie soi na terenach objętych zakazem z powodu przestępstw środowiskowych (2015 r.) oraz nielegalne wylesianie (2007 i 2008 r.)⁷⁵.

Większość farm SLC Agrícola jest położona na obszarze brazylijskiego regionu Cerrado – biomu najbardziej dotkniętego wylesianiem w wyniku ekspansji upraw soi. Raporty opracowane przez organizację Chain Reaction Research wskazują na dużą utratę pokrywy leśnej na terenach należących do SLC Agrícola w ostatniej dekadzie – 210 km² w latach 2015-2020⁷⁶.

Jeden z wylesionych obszarów znajduje się w obrębie farmy Palmeira w Tasso Fragoso (stan Maranhão). Tylko w pierwszej połowie 2020 r. wylesiono tam 4600 hektarów, na których doszło także do pożarów we wrześniu 2019 r.⁷⁷

Farma Palmeira powstała w październiku 2018 r. w wyniku podziału farmy Parnaíba, jednego z gospodarstw, które w przeszłości miały zarówno certyfikat RTRS, jak i ProTerra. Według Chain Reaction Research celem tego działania było wyłączenie zaplanowanej wycinki z zakresu obu certyfikatów, które nakładają restrykcje na ekspansję plantacji na niedawno wylesionych obszarach⁷⁸.

Ta sytuacja dotycząca podziału certyfikowanego obszaru została wymieniona jako przykład „greenwashingu” w raporcie opublikowanym przez Greenpeace w marcu 2021 r., kwestionującym praktyki certyfikacji środowiskowej⁷⁹.

Według lokalnych źródeł, z którymi konsultował się Repórter Brasil, wylesianie na farmie Palmeira odbiło się negatywnie na żyjących w pobliżu społecznościach. Po usunięciu pokrywy roślinnej szlam powstały po deszczach w górach Penitente, gdzie położone są gospodarstwa Palmeira i Parnaíba, spłynął w dół, zanieczyszczając rzekę, która opływa jedną z lokalnych społeczności i jest głównym źródłem wody pitnej dla jej mieszkańców.

Lokalne źródła informowały także o antyzwiązkowych zachowaniach SLC Agrícola na tym terenie. Kierownicy zarządzający jej gospodarstwami w stanie Maranhão, gdzie znajduje się farma Planeste, mieli się sprzeciwiać obecności związkowców na farmach i zniechęcali pracowników do zapisywania się do lokalnych związków zawodowych. SLC Agrícola zaprzecza tym zarzutom.

Oprócz sprawy dotyczącej gospodarstw Palmeira i Parnaíba organizacja Chain Reaction Research zwróciła także uwagę na wylesianie obejmujące 5200 hektarów na farmie Parceiro, również należącej do SLC Agrícola, położonej w zachodniej części stanu Bahia. Wycinka miała mieć tam miejsce w pierwszej połowie 2020 r.⁸⁰ Nie jest to jednak jedno z certyfikowanych gospodarstw firmy.

Niemniej dwa inne przypadki wylesiania stwierdzono właśnie na certyfikowanych farmach podczas audytu oceniającego zgodność ze standardem RTRS w lipcu 2019 r.⁸¹ Jak wynika z raportu z audytu, na dzierżawionych obszarach gospodarstw Paiaguás i Parnaíba, obu leżących w regionie Cerrado, dokonywano wycinek po 2009 r. Jednak tereny te nie były uznane za „krytycznie zagrożone utratą bioróżnorodności” – zatem zgodnie z kryteriami podmiotu certyfikującego wylesianie w tym okresie było dopuszczalne (więcej szczegółów poniżej).

DRUGA STRONA

SLC Agrícola podkreśla, że podział farm Palmeira i Paraíba był decyzją kierownictwa mającą na celu podniesienie wydajności produkcji oraz że „wycinki zawsze były prowadzone w ścisłej zgodności z prawem, na podstawie odpowiednich zezwoleń i zgodnie z brazylijskim Kodeksem leśnym”.

Firma twierdzi, że prowadzi działalność na swoich terenach „zgodnie z najlepszymi rolniczymi praktykami ochrony gleby” oraz „w oparciu o posiadane i przestrzegane pozwolenia od właściwych organów, nie łamiąc reguł i nie powodując szkód dla biomu”.

Jeśli chodzi o wspomniane wyżej negatywne skutki dla lokalnych społeczności, SLC Agrícola utrzymuje, że jej „praktyki dotyczące plantacji i produkcji mają pozytywny wpływ na obszary otaczające jej gospodarstwa dzięki odpowiednim działaniom i projektom społecznym, zwłaszcza w dziedzinie edukacji” oraz że firma „nawiązuje otwarte i transparentne relacje ze wszystkimi związkami reprezentującymi jej pracowników”.

ProTerra poinformowała, że „nie aprobuje żadnego podziału ziem certyfikowanych gospodarstw celem legalnego czy nielegalnego wylesiania, gdyż oznacza to złamanie reguł i konieczność natychmiastowego anulowania certyfikatu po zaistnieniu takiego wydarzenia”.

Organizacja nie potwierdziła jednak, czy certyfikaty czterech farm SLC Agrícola nie zostały odnowione z powodu podziału farm Parnaíba i Palmeira oraz upublicznienia informacji o wylesieniu, do którego doszło na ich terenach.

W odniesieniu do podziału gospodarstw SLC Agrícola w południowej części stanu Maranhão organizacja certyfikująca RTRS wyjaśniła, że ponieważ farma Palmeira ma inny numer Wiejskiego Rejestru Środowiskowego (CAR), „gospodarstwo Parnaíba mogło dalej być objęte certyfikatem, bez uwzględniania obszaru gospodarstwa Palmeira”. W praktyce oznacza to, że dana firma może utrzymać certyfikat, dzieląc wylesiane farmy na dwie posesje z różnymi numerami.

W związku z wylesieniem stwierdzonym w ramach kontroli gospodarstw Paiaguás i Parnaíba RTRS sprecyzował, że nie dopuszcza wylesiania na żadnym certyfikowanym obszarze – niezależnie od tego, czy są to ziemie będące własnością danego podmiotu, czy dzierżawione – ale w wymogach określa dwa terminy dotyczące nieingerowania w naturalną roślinność. Pierwszy to maj 2009 r. dla obszarów należących do kategorii 1 standardu RTRS – zwanych też obszarami czerwonymi – zaliczanych przez RTRS do „krytycznie zagrożonych utratą bioróżnorodności”. Natomiast po 3 czerwca 2016 r. niedopuszczalne jest wycinanie rodzimych lasów bez względu na kategorię danego obszaru.

„Jeśli chodzi o ten konkretny przypadek (Parnaíba i Paiaguás), to zgodnie ze Standardem produkcyjnym i definicjami RTRS producent udowodnił, że dzierżawione tereny, które zostały wylesione przed 2016 r., nie były obszarami czerwonymi” – odpowiedziała organizacja.

CO MÓWI MCDONALD'S

Repórter Brasil przekazał koncernowi McDonald's informacje o łamaniu praw pracowniczych, przypadkach wylesiania oraz innych negatywnych konsekwencjach społecznych i środowiskowych przedstawionych w niniejszym raporcie. Poprosiliśmy także o szczegóły dotyczące jego relacji biznesowych z opisanymi w tym opracowaniu firmami i organizacjami przyznającymi certyfikaty dobrych praktyk.

Jeśli chodzi o sprzedawaną przez McDonald's wołowinę, zapytaliśmy, które brazylijskie zakłady mięsne kwalifikują się obecnie jako jego dostawcy. Ponadto, odwołując się do przykładów zawartych w raporcie, zapytaliśmy, co firma robi w związku z przypadkami pracy niewolniczej, nielegalnego wylesiania i innych przestępstw powiązanych z jej dostawcami pośrednimi, a więc niosących ze sobą ryzyko skażenia jej łańcucha dostaw.

W odniesieniu do sprzedawanej przez McDonald's kawy zapytaliśmy, czy firma kupowała już produkty uprawiane na plantacji Nossa Senhora da Guia, należącej do tej samej grupy co jej dostawca Segafredo. A także czy naruszenia stwierdzone na tej plantacji oznaczałyby łamanie Kodeksu postępowania McDonald's.

Zapytaliśmy również, czy certyfikowane farmy SLC Agrícola są lub były częścią łańcucha dostaw McDonald's i jak w świetle swojej polityki ocenia on wylesianie powiązane bezpośrednio lub pośrednio z tymi certyfikowanymi gospodarstwami.

McDonald's nie odpowiedział nam wprost na postawione pytania, a jedynie przesłał następujące oświadczenie:

„Chociaż z częścią tych twierdzeń się nie zgadzamy, koncentrujemy się na ochronie lasów oraz wspieraniu zależnych od nich ludzi i społeczności na całym świecie. McDonald's oczekuje ścisłego przestrzegania naszego Kodeksu postępowania dostawców i bardzo poważnie traktuje zarzuty łamania praw człowieka. Podejmujemy działania mające na celu zwalczanie pracy przymusowej i wspieranie wolnych od wylesiania łańcuchów dostaw w całym naszym systemie – poprzez zobowiązanie się do wyeliminowania wylesiania z naszego globalnego łańcucha dostaw do 2030 r. oraz wprowadzenie programu odpowiedzialności dostawców za warunki pracy, który wspiera naszych partnerów w budowaniu potencjału w tych obszarach za pomocą szkoleń i audytów”.

DŁUGA DROGA

McDonald's oficjalnie zobowiązał się do wyeliminowania wylesiania ze swojego łańcucha dostaw do 2030 r., ale nadal ma przed sobą długą drogę, by zrealizować nie tylko ten cel, lecz również inne, które ogłosił – związane ze zwalczaniem łamania praw pracowniczych i praw człowieka w swojej działalności.

Sprzedaż hamburgerów z brazylijskiego mięsa jest z pewnością jedną z głównych przeszkód w tym kontekście. W łańcuchu dostaw koncernu nie ma mechanizmów pozwalających prześledzić całościowo – od urodzenia do uboju – pochodzenie bydła trafiającego do ubojni. Ten problem mocno uderza w lokalną sieć dostawców McDonald's.

Nawet mając narzędzia do monitorowania farm, od których bezpośrednio kupowane jest bydło, zakłady mięsne zaopatrujące McDonald's są nadal narażone na ryzyko skażenia uboju różnymi przestępstwami, takimi jak nielegalne wylesianie, praca niewolnicza czy zagarnianie terenów należących do rdzennych społeczności. Te problemy dotyczą głównie tzw. „dostawców pośrednich”, czyli ranczerów, którzy wysyłają młode zwierzęta na opas w gospodarstwach bezpośrednio zaopatrujących ubojnie.

W 2020 r. przedsiębiorstwa mięsne JBS, Marfrig i Minerva – wszystkie będące w ostatnich latach dostawcami McDonald's – ogłosiły długoterminowe cele, aby zmierzyć się z tą kwestią i dążyć do pełnej identyfikowalności swoich łańcuchów dostaw. Konkretnym planom realizacji tych zamierzeń wciąż jednak brakuje konkretów. Nie zapominajmy, że tego rodzaju obietnice nie są niczym nowym. Już od ponad 10 lat te trzy firmy są sygnatariuszami publicznego zobowiązania dotyczącego monitorowania dostawców pośrednich⁸².

W przypadku innych produktów, takich jak soja i kawa, McDonald's przyjmuje certyfikację dostawców jako główną strategię wyeliminowania ze swojej działalności nie tylko wylesiania na obszarach o krytycznym znaczeniu dla bioróżnorodności, ale także innych problemów, w tym prekaryzacji pracowników rolnych i łamania praw człowieka na farmach. Brazylijski łańcuch dostaw koncernu ponownie ukazuje jednak ograniczenia takiej polityki.

McDonald's nie odpowiedział wprost na pytania Repórter Brasil o ewentualny zakup surowców z farm Nossa Senhora da Guia i SLC Agrícola, mających certyfikaty odpowiednio dla kawy i soi oraz powiązanych z jego siecią dostawców.

Łamanie praw pracowniczych, nieodpowiednie praktyki przy stosowaniu pestycydów oraz wylesianie rodzimych lasów w regionie Cerrado to niektóre z realiów w tych gospodarstwach, udokumentowane przez państwowe kontrole, prywatne audyty i raporty organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Bez względu na to, czy dokonywano zakupów od tych konkretnych firm, opisane przypadki świadczą o uporczywym utrzymywaniu się poważnych problemów w gospodarstwach posiadających najważniejsze certyfikaty dobrych praktyk przyjęte przez McDonald's.

W sektorze produkcji kawy odnotowano w ostatnich latach nawet przypadki pracy niewolniczej na plantacjach z certyfikatami Rainforest Alliance⁸³ i UTZ⁸⁴ (te dwie organizacje certyfikujące ostatnio połączyły swoją działalność). Sektor soi natomiast jest przedmiotem krytyki z uwagi na łączenie certyfikacji z praktyką „greenwashingu” oraz manipulowanie ewidencją gruntów w celu dopuszczenia wylesiania na farmach z certyfikatami RTRS i ProTerra.

Brazylia mierzy się z poważnymi naruszeniami praw pracowniczych również w łańcuchach dostaw, które nie są nawet uznawane przez McDonald's za priorytetowe w kontekście monitorowania sprzedawanej przez sieć żywności. Tak jest w przypadku pomarańczy, których głównym światowym producentem jest właśnie Brazylia. Większość pitego na świecie soku pomarańczowego także pochodzi z tego kraju.

Jest wiele powodów do rosnących obaw odnośnie tego sektora, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że sok pomarańczowy sprzedawany przez McDonald's pochodzi między innymi od firm, których dostawcami są brazylijskie koncerny. Z kolei na powiązanych z nimi plantacjach wciąż powtarzają się skargi dotyczące nadużyć i nieuczciwych praktyk przy zbiorach pomarańczy.

PROZPISY

1. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-company/who-we-are.html>
2. <https://corporate.mcdonalds.com/content/dam/gwscorp/assets/investors/financial-information/Supplemental-Information/Restaurants%20by%20Country%202021.pdf>
3. <https://sec.report/Document/0000063908-22-000011/>
4. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/en-us/our-stories/article/FinancialNews.Q4-2021-earnings.html>
5. <https://corporate.mcdonalds.com/content/dam/gwscorp/assets/investors/financial-information/annual-reports/2020%20Annual%20Report.pdf>
6. <https://sec.report/Document/0000063908-22-000011/>
7. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/en-us/our-stories/article/FinancialNews.Q4-2021-results.html>
8. <https://ir.arcosdorados.com/company-overview/>
9. <https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-most-mcdonald-s-restaurant.html>
10. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/food-quality-and-sourcing/responsible-sourcing.html>
11. http://www.inpe.br/cra/projetos_pesquisas/terraclass2014.php
12. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/our-planet/nature-forests-water.html>
13. <https://sit.trabalho.gov.br/radar/>
14. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/food-quality-and-sourcing/responsible-sourcing.html>
15. Tamže.
16. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/food-quality-and-sourcing/responsible-sourcing.html>
17. <https://corporate.mcdonalds.com/content/dam/gwscorp/scale-for-good/McDonaldsCommitmentOnForests.pdf>
18. <https://www.arcosdorados.com/brasil-conheca-o-que-o-mcdonalds-faz-na-pratica-pela-protexao-das-florestas/>
19. <https://jbs.com.br/wp-content/uploads/2020/05/ras-jbs-2019-eng-final.pdf>

20. https://reporterbrasil.org.br/wp-content/uploads/2020/12/Monitor-8_Trabalho-escravo-na-ind%C3%BAstria-da-carne.pdf
21. https://www.greenpeace.org.br/hubfs/Relatorio_Fazendo_Picadinho_do_Pantanal_2021.pdf
22. <https://dadosabertos.ibama.gov.br/dataset/fiscalizacao-auto-de-infracao>
23. <https://reporterbrasil.org.br/wp-content/uploads/2021/02/fil%C3%A9-no-supermercado-PT-14-02.pdf>
24. <https://www.marfrig.com.br/pt/certificacoes/>
25. <https://reporterbrasil.org.br/2020/09/como-a-morgan-stanley-esta-ligada-ao-desmatamento-na-amazonia/>
26. https://www.minervafoods.com/wp-content/uploads/2021/04/MinervaFoods_RS2020_EN.pdf
27. https://reporterbrasil.org.br/wp-content/uploads/2020/12/Monitor-8_Trabalho-escravo-na-ind%C3%BAstria-da-carne.pdf
28. <https://reporterbrasil.org.br/wp-content/uploads/2021/02/fil%C3%A9-no-supermercado-PT-14-02.pdf>
29. <https://reporterbrasil.org.br/2020/06/boi-pirata-criado-em-terra-indigena-e-a-conexao-com-frigorificos-marfrig-frigor-mercurio/>
30. Stanowiska firm dotyczące poszczególnych przypadków wymienionych w niniejszym raporcie można znaleźć w odpowiednich linkach.
31. <https://www.cecafe.com.br/dados-estatisticos/producao-mundial/>
32. <https://sit.trabalho.gov.br/radar/>
33. Informacje z badań „A produção de café no Brasil” przeprowadzonych przez Międzyzwiązkowy Departament Badań Statystycznych i Społeczno-Ekonomicznych (Dieese).
34. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/impact-strategy-and-reporting/performance-reports.html>
35. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/food-quality-and-sourcing/responsible-sourcing.html>
36. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/en-us/our-stories/article/ourstories.coffee-sustainable.html>
37. <https://www.mcdonalds.fr/web/guest/restaurant/espaces-mccafe>
38. <https://www.comunicaffe.com/mcdonalds-to-serve-rainforest-certified-coffee-in-its-canadian-mccafes/>
39. <https://www.mcdonalds.com/gb/en-gb/good-to-know/about-farming/coffee.html>
40. <https://www.rainforest-alliance.org/pt-br/acoes-cotidianas/a-receita-da-arcos-dorados-para-um-futuro-mais-sustentavel>
41. <https://www.marketing-interactive.com/mcdonalds-hk-sources-rainforest-alliance-certified-coffee-beans>
42. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/en-us/our-stories/article/Forests.sustainable-coffee.html>
43. <https://m.mcdonalds.fr/web/guest/restaurant/espaces-mccafe>

44. <https://www.mcdonalds.com/de/de-de/unsere-verantwortung/qualitaet-lieferkette/lieferanten/portraet-segafredo.html>
45. <https://m.mcdonalds.fr/web/guest/restaurant/espaces-mccafe>
46. <https://web.archive.org/web/20200618173818/https://www.mcdonalds.nl/koffiebackup4>
47. <https://www.mcdonalds.be/fr/notre-menu/espresso>
48. <https://meira.fi/en/segafredo-coffee-to-be-served-in-mcdonalds-restaurants-in-finland/>
49. <http://www.mzb-group.com/en/activities/roasted-coffee-roasting-plants>
50. <http://www.mzb-group.com/en/news/communications/dettaglio/2015-02-18-mcdonalds-award-for-segafredo-zanetti-france-deutschland-and-italy>
51. <https://meira.fi/en/segafredo-coffee-to-be-served-in-mcdonalds-restaurants-in-finland/>
<https://www.mcdonalds-kinderhilfe.org/unternehmen-als-spender/segafredo-zanetti-kaffeepause-fuer-die-familien/>
52. <https://reporterbrasil.org.br/2019/12/fazenda-que-fornece-a-grupo-dono-da-segafredo-corta-cantina-e-pagamento-de-deslocamento-do-trabalhador/>
53. Szczegółowe stanowisko kierownictwa farmy można znaleźć w tym artykule:
<https://reporterbrasil.org.br/2019/12/fazenda-que-fornece-a-grupo-dono-da-segafredo-corta-cantina-e-pagamento-de-deslocamento-do-trabalhador/>
54. <https://reporterbrasil.org.br/wp-content/uploads/2021/03/Da-fazenda-brasileira-para-a-mesa-europeia-PT.pdf>
55. https://www.mcdonalds.com/content/dam/de/unsere-verantwortung/Nachhaltigkeitsbericht/PDF/Nachhaltigkeitsbericht_2020_Daten-Fakten.pdf
56. <https://www.coca-colacompany.com/content/dam/journey/us/en/reports/coca-cola-business-and-sustainability-report-2019.pdf>
<https://investors.coca-colacompany.com/filings-reports/all-sec-filings/content/0000021344-21-000008/0000021344-21-000008.pdf>
57. Imię zmienione, aby chronić tożsamość pracownika.
58. Imię zmienione, aby chronić tożsamość pracownicy.
59. https://www.senado.leg.br/atividade/const/con1988/ADC1988_08.09.2016/art_10_.asp
60. <http://g1.globo.com/sp/sao-carlos-regiao/noticia/2013/02/justica-condena-cutrale-pagar-r-500-mil-por-discriminar-gravidas-araraquara.html>
61. <https://g1.globo.com/sp/sao-carlos-regiao/noticia/2018/09/10/cutrale-e-condenada-a-pagar-r-2-milhoes-de-indenizacao-por-revistar-funcionarios.ghtml>
62. <https://reporterbrasil.org.br/2017/10/lista-da-escravidao-nao-divulgada-pelo-governo-contem-gigantes-da-agroindustria/>
63. <https://reporterbrasil.org.br/2019/03/convenio-que-fornecia-laranja-para-a-cutrale-e-denunciado-por-mas-condicoes-de-trabalho/>
64. <https://www.coca-colacompany.com/policies-and-practices/supplier-guiding-principles>
65. https://wwf.panda.org/discover/our_focus/food_practice/sustainable_production/soy/

66. <https://www.fas.usda.gov/data/oilseeds-world-markets-and-trade>
67. <https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-purpose-and-impact/our-planet/conserving-forests.html>
68. Tamže.
69. <https://responsiblesoy.org/mapas-rtrs?lang=pt-br>
70. https://www.proterrafoundation.org/wp-content/uploads/2020/11/ProTerra-Standard-V4.1_PT.pdf
71. <https://www.facebook.com/SLCAgricola/photos/dia-083-a-fazenda-panorama-ba-recebeu-a-visita-intermediada-pela-cargill-de-repr/1602141836567987/>
72. <https://api.mziq.com/mzfilemanager/v2/d/a975c39b-3eca-4ad8-9330-2c0a0b8d1060/884f8418-6622-9982-06bb-12ebf6cc16a3?origin=2>
73. <https://www.slcagricola.com.br/quem-somos/>
74. https://www.slcagricola.com.br/ri2020/pdf/slc_ri_2020.pdf
75. <https://dadosabertos.ibama.gov.br/dataset/fiscalizacao-auto-de-infracao>
76. <https://unearthed.greenpeace.org/2020/11/25/brazil-fires-deforestation-tesco-nandos-mcdonalds/>
77. <https://seekingalpha.com/instablog/48299764-chain-reaction-research/5462495-pressure-grows-on-traders-investors-to-take-action-on-cerrado-deforestation-slc-agricola>
78. Tamže.
79. https://www.greenpeace.org/static/planet4-sweden-stateless/2021/03/f66b926f-destruction_certified_09_03_21.pdf
80. <https://chainreactionresearch.com/the-chain-slc-agricola-moves-forward-with-clearing-5200-hectares-of-native-vegetation/#:~:text=Home-,The%20Chain%3A%20SLC%20Agricola%20Moves%20Forward%20with,5%2C200%20Hectares%20of%20Native%20Vegetation&text=SLC%20Agricola%2C%20the%20largest%20listed,the%20first%20quarter%20of%202020>
81. https://1ilncn2ptox93ih9e41q8but-wpengine.netdna-ssl.com/media-library/wp-content/uploads/sites/24/2019/11/Relatorio-Resumo-Publico-RTRS_SLC_2019.pdf
82. <https://www.greenpeace.org/usa/wp-content/uploads/legacy/Global/usa/report/2010/1/minimum-criteria-for-i.pdf>
83. <https://reporterbrasil.org.br/2019/05/slave-labor-found-at-second-starbucks-certified-brazilian-coffee-farm/>
84. <https://reporterbrasil.org.br/2018/08/fazenda-de-cafe-certificada-pela-starbucks-e-flagrada-com-trabalho-escravo>

